

Ur *Internationalen* nr 55 1976

Ernest Mandel om konjunkturen:

Visst går det bättre för kapitalet, men det blir kortvarigt

Den kapitalistiska ekonomin har tagit sig upp ur den senaste vågdalen, eller recessionen som det heter på fackspråk. Produktionen är på uppgång igen, liksom profitterna.

Men de officiella arbetslöshetsciffrorna ligger på 14,5 miljoner för de imperialistiska-länderna. Som mest under krisen 1974-75 var 17,5 miljoner arbetslösa. Över 80 procent har inte fått jobb trots att kapitalismen börjar »fungera» igen.

Och det är nu borgarna börjar få nog av Keynes och socialdemokratins idéer om att »full sysselsättning» skulle vara värd att eftersträva.

*Ernest Mandel har analyserat uppgången i den kapitalistiska ekonomin i det senaste ekonomikumret av **Inprecor** (nr 61/62). Det följande bygger på den artikeln.*

Det var på hösten 1975 som konjunkturerna började gå upp i USA. Japan och Västtyskland följde efter sex månader senare. Övriga Västeuropa har följt med, utom de länder som drabbats värst: England och Italien.

Det är alltså ganska goda tider för kapitalet. Men inte för de arbetande. När borgarna talar om en stark ekonomi betyder det inte att vi ska få det bra.

Det finns ingenting som säger att en uppgångsperiod för kapitalismen medför låg arbetslöshet och höga reallöner. För att kapitalisterna ska kunna plocka hem så mycket mervärde som möjligt är det tvärtom önskvärt för dem med arbetslöshet och låga löner. Det är under sådana förutsättningar de gör sina rekordvinster.

1974-75 hade ekonomin kört fast ordentligt. Produktionen sjönk, inflationen steg kraftigt. När hjulen nu åter börjar få upp farten beror det mycket på att de imperialistiska staterna har gjort satsningar långt utöver vad de har täckning för.

Därför minskar inte inflationen särskilt mycket. Prisstegringarna går långsammare, men jämför man med inflationstakten under tidigare år av ekonomisk uppgång som t ex 1971 eller på 60-talet, ser man en tydlig skillnad.

Ett index för levnadskostnadshöjningarna för några imperialistländer ser ut så här:

Index för höjningar av levnadsomkostnaderna per år

Land	Genomsnittshöjn.1959-60		Från aug 1975	
	till 1972-73	1974	1975	till aug 1976
USA	2,6	11,4	8,0	6,0
Västtyskland	3,3	7,0	5,8	4,0(x)
Japan	6,0	24,4	12,2	9,0
Storbritannien	4,1	15,1	21,5	14,5(x)
Italien	4,6	19,1	16,8	17,0
Sverige	4,6	9,9	9,5	9,5

(a) För Västtyskland och Storbritannien är de senaste siffrorna sept 75 — sept 76.

Källor: *OECD Economic Outlook*, dec 75 och *Economist*, 23 oktober 1976.

Det här ställer regeringarna inför valet mellan två lösningar: Antingen fortsätter de att sätta in

krafter på att bekämpa inflationen. Men det skulle direkt hota att strypa den ekonomiska uppgången.

Eller också låter de inflationen rulla ett tag för att få ut det mesta möjliga av högkonjunkturen bara för att låta huvudvärken komma lite senare och plötsligare.

England och Italien är två länder som redan är hårt trängda av inflationen. För deras del blir det svårt, om inte omöjligt, att utnyttja uppgången.

De är därför inne på den första lösningen. Räntorna är höga, de statliga utgifterna skärs ner. I England väntas arbetslösheten stiga med en halv miljon under vintern.

Västtyskland och Schweiz är länder som har goda utsikter med den andra metoden. Deras starka ekonomiska ställning gör det möjligt för dem att klara inflationen genom att omvärdera sina valutor.

Det nya uppsvinget är instabilt

Ett av de viktigaste dragen i det nuvarande uppsvinget är dess instabila karaktär. Det finns flera skäl till att uppsvinget inte får fart.

Ett av skälen är att inflationen och med den de ökade levnadsomkostnaderna försämrar köpkraften. Trots att hushållsinkomsterna i USA ökade med 16,5 procent sedan arbetslösheten sjunkit mellan mars 1975 och september 1976 ökade köpkraften bara med 7,5 procent.

Och de dåliga tiderna har satt sina spår. Många håller i slantarna och drar sig för dyra köp.

Inte heller investerar företagen lika mycket som väntat. Anledningen är inte främst dåliga profiler utan att så gott som samtliga grenar av industrin kan producera mycket mer än de gjort de senaste åren — utan nya investeringar. Åter ett exempel från USA: i september 1976 låg banklånen till amerikanska företag på 116 miljarder. Precis ett år innan var siffran 123 miljarder. En minskning på över 5 procent. (Med stabila priser skulle det vara 10 procent.)

Inte heller har USA börjat importera mer från andra länder med undantag för Japan. EG-länderna säljer mindre och mindre till USA.

Ojämnt uppsving

Dessutom är uppsvinget ojämnt. I USA, Japan, Västtyskland och de flesta EG-länderna finns en klar uppgång, i Storbritannien och Italien är den mycket obetydlig. Men om USA minskar sin protektionism och om inflationen ökar i Japan kan skillnaderna minskas något mellan de imperialistiska staterna. Ändå skulle produktionsskillnaderna kvarstå under 1977 mellan USA, Japan och Västtyskland å ena sidan och Storbritannien å den andra.

Samma ojämnheter finns mellan de olika industribranscherna. Bilindustrin som brukar ligga långt framme tycks i det närmaste ha mättat marknaden.

Stålet och skeppsbyggeriet ligger fortfarande i en vågdal medan kemi-, elektronik- och energiindustrin är på väg uppåt.

Lång stagnationsperiod

Det huvudsakliga skälet till att det kapitalistiska uppsvinget är ojämnt och instabilt är att det sker i en »långvarig vågdal av stagnation». En sådan inträffade också mellan 1913 och 1939: Under en sådan period förekommer långa överproduktionskriser och kortare, instabilare uppsving.

Ojämnheten i uppgången kan bara leda till att imperialisternas tävlan sinsemellan ökar.

EG skakas av ojämnheten i den ekonomiska uppgången mellan olika länder och den hårdnande internationella konkurrensen.

I England diskuteras importbegränsningar.

Stålindustrin i Västtyskland, Nederländerna och Luxemburg beslöt att gå samman mot sina franska och belgiska kollegor. Det skulle ha gett dödsstöten åt kol- och stålunionen, grundstenen i EG och det var med stora ansträngningar stålkapitalisterna i de nio medlemsstaterna till sist enades om en kartell (Eurofer) för att hålla japanerna på mattan.

Japans exportoffensiv har fått sensationella resultat på den nordamerikanska och europeiska marknaden. Och Västeuropa har inte kompenserats genom ökad EG-export till Japan. EG:s handelsunderskott närmar sig 3 000 miljoner dollar under 1976. Europas kapitalister kräver ivrigt skyddstullar — eller möjlighet att få exportera till Japan.

Hela världsmarknaden är föremål för en strid på kniven. Ständigt försöker nya medtävlare få in en fot när det lämnas plats. Och vissa halvkoloniala länder kan notera framgångar: Taiwan är världens fjärde producent av syntetfibrer. Arabländerna har skaffat sig en plattform för att komma igång med en egen oljeindustri.

Men det rör sig om undantag. Det viktigaste resultatet av kapplöpningen är att alla håller sig kvar på ungefär samma fläck. Det krävs större och större satsningar av det imperialistiska kapitalet bara för att bibehålla ett oförändrat läge. Det är ett bevis på hela det ekonomiska systemets kris.

I själva verket vilar hela världshandeln på krediter. De ökade exporterna som för många länder satte fart på konjunkturerna var exporterna som skulle betalas längre fram. Det var, och är, slagsmål om exporterna.

För att få bra konkurrensläge finns en säker metod: pressa arbetarlönerna.

De som importerar måste skaffa tillgångar för att betala. Och det enda sättet att skaffa dem för ingenting är samma metod: lönedpressning.

Det är inte bara kapitalisternas kriser som betalas av arbetarna. Detsamma gäller deras högkonjunkturer.